
СОЦІОЛІНГВІСТИКА КОГНІТИВНА ЛІНГВІСТИКА

УДК 811.161.2'271'272:377(477.63-22Нікополь)

DOI: <https://doi.org/10.18524/2414-0627.2018.25.141325>

О. В. Антонюк,

*Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
доцент кафедри української мови*

О. І. Кліщевнікова,

*Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
магістр кафедри української мови*

МОВНА СИТУАЦІЯ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ І-ІІ РІВНЯ АКРЕДИТАЦІЇ м. НІКОПОЛЯ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Статтю присвячено дослідженню мовної ситуації в навчальних закладах середньої спеціалізованої освіти міста Нікополя Дніпропетровської області з метою виявлення мовних уподобань сучасної студентської молоді Сходу України. Результати дослідження показали, що нікопольські студенти у своїй більшості вважають українську мову рідною, престижною та прагне використовувати її у повсякденному житті.

Ключові слова: мовна ситуація, мовна політика, державна мова, анкетування.

Мова – невід’ємна частина кожної держави, кожної нації, яка вирізняє її з-поміж інших. Не випадково існує твердження, що без мови не існує і народу. Вона є найважливішим засобом спілкування і обслуговує соціум в усіх сферах людської діяльності.

Мовна спільність, або спільнота використовує різні мовні системи і підсистеми. Їх сукупність складає соціально-комунікативну систему. Проте ця система не є стійкою і постійною. На її стан і склад впливають зміна політичної ситуації та державного, економічного ладу в країні, економічні перетворення, новітність соціальної та економічної політики.

Саме ці зміни, а також «функціональні відношення між компонентами соціально-комунікативної системи на тому або іншому етапі існування даної мовної спільності формують мовну ситуацію, характерну для цієї спільності» [9, с. 44].

Базою для визначення мовної ситуації є поняття соціально-комунікативної системи [12, с. 133], а не менш важливим фактором – час, тобто, «по суті, мовна ситуація – це характеристика соціально-комунікативної системи у певний період її функціонування» [1, с. 26].

Набувати статусу державної українська мова почала з часів Української Радянської Соціалістичної республіки. «Закон про мови в Українській РСР» був прийнятий 28 жовтня 1989 року. Проте використання російської мови, згідно з цим законом, зовсім не обмежувалося. Вона була чинною разом з українською як мова актів органів державної влади та управління, мова технічної і проектної документації, мова документів, які засвідчують статус громадянина Української РСР тощо. Також позицію української мови як державної засвідчує 10 стаття Конституції України: «Державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України» [3].

Застосування української мови регулюється положенням Конституційного Суду України. Цілком дієвим це положення було до подій, що почалися в Україні з 2013 року. На жаль, маємо зазначити, що на сьогоднішній день ми не можемо застосовувати його до тимчасово окупованого Криму, а також до непідконтрольних населених пунктів Луганської та Донецької областей.

Проте прийняття цих законів не гарантує повного утвердження і функціонування української мови як державної, бо активність російської мови на території країни, особливо у Східних регіонах, є досить сильною. Зумовлена царськими указами та радянським тоталітарним режимом примусова русифікація, процес мовно-культурної асиміляції має й досі відголосся. На думку Л. Масенко, виведення питання про двомовність в Україні було зумовлено скоріше політичною метою «маскування й виправдання процесів русифікації України» [4, с. 100].

Місце української мови в контексті сучасної мовної ситуації визначається такими факторами:

1) співіснування і конкуренція з російською мовою, яка переважає у використанні і поширенні як наслідок тривалої русифікації;

2) наслідки тривалого роз'єднання різних частин України, що виявляються у неоднорідних національно-культурних, мовних, соціально-політичних традицій та орієнтирів;

3) наявність чисельного російськомовного населення на території України серед як етнічних росіян, так і українців, які використовують російську мову у повсякденному житті [10, с. 37, 41].

Сучасну мовну ситуацію України характеризує гострий конфлікт між двома літературними мовами – українською і російською. Крім того, цей білінгвізм визначається як неприродний, а саме асиметричний на переважну користь російської мови. Таким чином, маємо нерівномірне відношення україномовних і російськомовних мешканців країни щодо кількості корінних українців і росіян, що визначає деформованість мовної ситуації [9, с. 102].

Одним з загрозливих знарядь руйнування статусу української мови, а разом з тим нації та держави в цілому є вимога надати російській мові статусу другої державної або офіційної. За даними моніторингового дослідження Інституту соціології НАНУ «Українське суспільство» 14,2 % тих, хто спілкується переважно українською мовою,

підтримали думку щодо надання нового статусу російській мові, а також погоджувались 81 % тих, хто спілкується російською мовою. Цікаво, що значною мірою цю вимогу підтримували громадяни зрілого і літнього віку, а щодо територіального поширення думки, то вагомий відсоток надається містам Півдня і Сходу України. Цілком сміливо можна стверджувати, «що такі уподобання були сформовані у даної категорії населення в процесі громадянської соціалізації в Радянському Союзі» [5].

Неможливо не помітити, що суперечливість мовної ситуації в Україні залежить не стільки від лінгвального фактору, скільки від самосвідомості громадян, а також культурологічного, соціального оточення. Активне витіснення української мови спостерігається в пресі, книговидавничій галузі, кіноіндустрії, FM-просторі, телебаченні. І не дивно, що саме на таких впливових ресурсах переважає російська мова, адже вони спрямовані на сучасну молодь, і сприйняття нею такого матеріалу може становити цілком реальну загрозу національному майбутньому країни.

Вивчення мовної ситуації становить необхідну передумову для вибору раціональної мовної політики в державі. А проблема мовної ситуації в Україні чи не найяскравіше приховується саме за цим поняттям. Сучасну мовну політику в Україні можна охарактеризувати як пасивну, непрогресивну, а з найбільш критичного боку вона є взагалі відсутньою. Влучною є думка Л. Масенко: «Щоб розлучитися з Росією, мало відокремитися від неї державним кордоном. ... Мовна ситуація наших міст не зміниться, якщо впровадження української мови й надалі обмежуватиметься дидактично-навчальними методами, натомість у сферах розважальної й популярної культури домінуватиме російська» [4, с. 142].

За роки незалежності було прийнято низку урядових документів, у яких зазначалося чимало заходів щодо здобуття українською мовою статусу державної у повному сенсі цього значення. Однак жодну з подібних програм не було виконано. Звідси напрашується висновок, що проблема звуженого українськомовного простору – не стільки мовна, скільки політична, соціальна, екзистенційна.

Багато років найпроблемнішим для мовного питання в Україні був закон «Про засади державної мовної політики в Україні», що був прийнятий 3 липня 2012 року. Вільність використання різних мов, про яку засвідчує майже кожна стаття закону, якщо не прямо, то досить прозоро натякає не стільки на повагу різних мов національних меншин, скільки на зміцнення думки про вагомість російської мови в Україні, таким чином підтримуючи бажання багатьох надати їй статусу другої державної або офіційної мови.

Але 28 лютого 2018 року Конституційний суд України ухвалив рішення, відповідно до якого вищезгаданий закон «визнається таким, що не відповідає Конституції України». Проте варто зазначити, що суд визнав неконституційним не сам зміст закону, а лише процедуру його ухвалення [8]. Важко сказати, чи можна вважати це рішення повною перемогою, але однозначно скасування закону (адже він утратив чинність з дня ухвалення рішення Конституційним Судом) може піти на користь подальшій активній мовній політиці в Україні, але знову ж таки за умови розумних дій

держслужбовців. Поки що маємо певні труднощі після цього рішення, адже нового закону немає, повернутися до минулого радянського, на щастя, неможливо згідно з Конституцією України, а прибічники колишнього закону «Про засади державної мовної політики в Україні» знову намагатимуться зробити все, щоб ухвалили такий самий слабкий закон про захист державної мови. Разом з тим відчувається тиск, який направлений з боку національних меншин, а точніше країн, що стоять за ними, бо зараз вони стверджують, що скасування цього закону є загрозою для усіх нацменшин. З цього приводу слушною є думка одного політичного експерта, який відгукнувся на реакцію Угорщини, яка заявила, нібито Україна прагне «запобігти навчанню нацменшин рідною мовою, а також завадити їм розмовляти рідною мовою»: «Пан міністр (Петер Сіярто) не розібрався в суті рішення Конституційного суду, яке базувалося не так на змістовній частині закону, як стосувалося процедури його ухвалення. З іншого боку, не виключено, що суть цього рішення пана Сіярто просто-напросто не цікавить» [6]. Так само й інші не захочуть розібратися, що ніхто не забороняє використовувати нацменшинам свої мови для своїх потреб, але треба залиши українській мові всі права як мові держави, що прописано в Конституції України.

Можна схвалити низку нещодавно прийнятих законів, які починають закріплювати статус української мови як державної : зміни до закону про мову аудіовізуальних (електронних) засобів масової інформації № 5313, законопроект № 3822-Д (так званий «закон про мовні квоти»), Закон про освіту, очікується рішення щодо запропонованого Президентом закону про обов'язкову присутність української мови у сфері послуг. Курс вибрано дієво-активний, але чи буде і надалі такою реалізація, а також як уникатимуть натиск недоброзичливців, покаже час.

Не слід вважати, що проведення занадто різких і жорстких реформ, впровадження національних ідей силоміць швидко приведе до бажаних результатів. В. Радчук у своїй статті «Мова як чинник консолідації сучасного українського суспільства у націю» наголошує на думці, що необхідно сформувати насамперед «національну еліту, яка своїм саморозвитком здатна буде зробити прорив до української мови... Таким чином, треба починати не з прямого «впровадження української» в російськомовних регіонах Сходу і Півдня, як дехто наївно вважає за найперший обов'язок влади, пробуючи водночас досягти цього безрезультатною пропагандою та агітацією» [7].

Процес розширення функцій української мови в суспільному житті прямо залежить від реальних державних заходів, спрямованих на впровадження механізмів контролю за виконанням мовного законодавства.

Реакція на надання статусу і впровадження української мови як державної на території Східної України й досі кваліфікується як «насильницька українізація». Найяскравіше це впливає на Донеччині і Луганщині. Хоча в деяких областях вживання російської мови активне, ворожого ставлення до української мови не спостерігається, тобто підсвідоме ставлення до неї не є тотожним реальному ставленню, що можна сказати і про Дніпропетровську область, до складу якої входить місто Нікополь.

«В Східній Україні, – зазначає О. Б. Ткаченко, – особливо у найсхідніших і в найпівденніших регіонах, українська мова і далі перебуває в багатьох випадках не тільки в стані частково етнічної, а й мови соціально нижчої стосовно російської» [11, с. 499].

Наведені нижче дані щодо характеристики мовної ситуації надаються за дослідженнями Л. Масенко [4, с. 110–116]. Рідною українську мову на Сході вважають 25,8 %, в той час як надають перевагу російській 58,5 %. У повсякденному житті російську мову використовує 43,9 % населення, а українську – усього 1,5 %. 2 % опитаних зізналися, що взагалі не розуміють державної мови. Таких, хто не знає російської мови, практично, немає. Між тим, 22 % респондентів навчалися українською, в той час як російською – усього 6 %. Цікавими були висновки щодо визначення мови повсякденного спілкування респондентів. Дослідження показали, що зростає відсоток переходу від української мови до російської. На Сході вживання російської мови людьми похилого віку зросло до 50,7 %, а молоддю – на 73,5 %. Учасниками опитування була зазначена і престижність використання української і російської мов. 76,0 % громадян сходу стверджували, що спілкуватися українською – престижно, проте майже такий самий результат має і російська мова – 74,5 %.

Нікополь – місто, розташоване в південній частині Дніпропетровської області на правому березі Каховського водосховища; адміністративний центр Нікопольського району; четверте за чисельністю населення (116 834 тис. осіб на 01.01.2015) місто в області. До обласного центру відстань 120 км.

Заселення території починається ще з доби неоліту. Нікополь – територія розташування сотень арійських та скіфських курганів у VII–VI ст. до н.е., столиці Великої Скіфії – відомої як Кам'янське Городище; Нікопольський район – місце знахідки Золотої Пекторалі, центр розташування Великих Царських Скіфських курганів: Чортотлик, Товста і Соболева Могили, а також останнього недослідженого в Європі великого царського скіфського кургану Нечаєва Могила.

У Нікополі були розташовані 5 з 7 відомих Запорозьких Січей. Це єдине місто в Україні, яке веде своє існування від міста-фортеці Січ з 1639 року. У 1648 році звідси під проводом Б. Хмельницького почалась національно-визвольна війна українського народу. З 1648 по 1775 роки Нікополь, а тоді ще Микитинська Січ, був першою історичною столицею української козацької держави [2].

Згідно з даними Всеукраїнського перепису населення у 2001 році у місті жило 136,1 тис. осіб, а національний склад: українці – 60 %, росіяни – 35,8 %, білоруси – 1,1 %, євреї – 0,9 %, німці – 0,7 %, інші національності – 1,5 %.

Актуальність роботи полягає, по-перше, в описі соціолінгвістичної (мовної) ситуації середнього за кількістю мешканців населеного пункту Східної частини України. Найчастіше дослідниками приділяється увага найбільшим містам країни, на основі чого робляться певні закономірні висновки. По-друге, у сучасній соціолінгвістиці більше зустрічається наукових праць, де Схід об'єднують або з Центром, або з Півднем України. Саме тому актуальним є зосередження уваги безпосередньо на території, що належить Східній Україні. По-третє, невичерпною

темою, а разом з тим і значною проблемою в Україні є питання білінгвізму, якого торкається наша робота.

Мета нашої роботи – дослідити мовну ситуацію навчальних закладів I–II рівнів акредитації м. Нікополя.

Для досягнення поставленої **мети** ми ставимо перед собою такі **завдання**:

1. опрацювати анкетне опитування студентів навчальних закладів I–II рівнів акредитації м. Нікополя;
2. проаналізувати загальну характеристику мовної ситуації серед студентської молоді на базі проведеного анкетування;
3. дати характеристику мовної ситуації середніх навчальних закладів та навчальних закладів I–II рівнів акредитації м. Нікополя.

Об’єктом наукового дослідження є мовна ситуація Східної України.

Предметом наукового дослідження є соціолінгвістична (мовна) ситуація навчальних закладів I–II рівнів акредитації м. Нікополя.

Матеріалом дослідження є анкетування студентів навчальних закладів I–II рівнів акредитації обсягом 203 анкети.

В основу **методики** нашого дослідження покладено описовий, аналітичний методи та метод кількісних підрахунків.

Наукова новизна роботи – перша спроба аналізу та характеристики мовної ситуації навчальних закладів I–II рівнів акредитації м. Нікополя.

Теоретичне застосування результатів нашого дослідження зумовлене можливістю використання матеріалу під час видання наукових праць з соціолінгвістики з описом мовної ситуації дослідженої території країни, а також праць з порівнянням мовної ситуації різних міст України.

Практичне застосування результатів нашого дослідження зумовлене можливістю використання матеріалу у вищих навчальних закладах у рамках курсів та спецкурсів з предмету «Українська мова в соціолінгвістичному аспекті».

Для отримання узагальненої картини мовної ситуації у навчальних закладах середньої спеціальної освіти нами були опитані студенти найпопулярніших з них, а саме Нікопольський медичний коледж (НМК) та Нікопольське педагогічне училище Криворізького національного університету (НПУ). В анкетах необхідно було вказати свою національну приналежність, вік, стать, місце та мову навчання. Всього в анкетах було подано 27 питань з варіантами відповідей. Питання торкалися усіх сфер життя опитуваних: навчання, спілкування в родині, вільного часу, спілкування у різних життєвих ситуаціях, деяких сторін мовної політики України. Усього отримано і опрацьовано 203 анкети.

Респондентів було поділено на дві групи відповідно до зазначеного місця навчання, які, в свою чергу, було поділено ще на чотири групи за віковим критерієм.

У Нікопольському педагогічному училищі Криворізького національного університету нами було опитано 102 особи. Респонденти були представниками різних курсів та різного віку, серед них було 49 осіб віком 15–17 років і 53 особи віком 18–20 років. В анкетуванні взяли участь 9 представників чоловічої статі

і 93 – жіночої. Усі опитуванні визначили себе без вагань українцями за національністю, а також зазначили, що в їх навчальному закладі викладають українською мовою.

У Нікопольському медичному коледжі нами було опитано 101 особу. Як і в попередньому випадку, респонденти були представниками різних курсів та різного віку. Надали свої відповіді 25 осіб віком 15–17 років, 49 осіб віком 18-20 років і 27 осіб віком від 21 року та старше. В анкетуванні взяли участь 16 представників чоловічої статі і 85 – жіночої. Знову всі опитуванні вважають себе українцями за національністю і зазначили, що дисципліни викладають українською мовою, хоча у вісьмох анкетах студентів тільки
II курсу зустрічалися примітки, що зрідка окремі предмети викладачі можуть читати російською мовою.

Отже, аналіз вибору респондентами рідної мови показав, що в обох навчальних закладах студенти в більшості визнають такою українську мову (68 % від загальної кількості опитуваних у педагогічному училищі і 64 % у медичному коледжі). Ми дійшли висновку, що це дійсно свідомий вибір, на який не впливає місце навчання, бо показники студентів, що навчаються в медичному коледжі, де, за словами самих же майбутніх медиків, трохи більший вплив російської мови, майже однакові з показниками студентів педагогічного коледжу, які більше перебувають в атмосфері української мови.

Як показало дослідження, відповіді студентів щодо використання української мови в родинному спілкуванні, повсякденному житті, при перегляді фільмів, новин тощо підтверджують статус Нікополя як двомовного міста Східної України: українську і російську мову обрали 60 % опитуваних у педагогічному училищі і 48 % опитуваних у медичному коледжі. Українській мові надається найменша перевага – 13 % у НПУ та 9 % у НМК. У студентів медколеджу показник використання російської мови значно вище, ніж у педучилищі – 43 % і 27 % відповідно.

Цікаво, що студенти всіх вікових категорій та з різних навчальних закладах мають цілком сформовану думку щодо питання української мови як атрибуту державності, адже ні для кого це питання не виявилось важким. Так само приємним є і той факт, що, незалежно від вибору рідної або мови повсякденного користування, респонденти вважають українську мову не просто мовою, а саме визначною особливістю, важливою частиною України як держави. У ході аналізу анкет нами було помічено, що переважно невпевнену відповідь «Скоріше так» надавали ті, хто не зміг однозначно визначитися і з рідною мовою, тому зазначали обидві (16 студентів з 24 тих, хто обрав цей варіант, тобто 67 %). Також ми можемо припустити, що місце навчання ніяк не вплинуло на відповіді респондентів, а, скоріше за все, визначну роль зіграли виховання, самоусвідомлення або життєва позиція.

Надати якийсь однозначний висновок щодо питання підвищення статусу російської мови в державі важко. Результати відповідей у двох навчальних закладах різні, хоч і наближені. Більше студентів педагогічного училища (20 % з відповіддю «Так» і 32 % з відповіддю «Скоріше так» від загальної кількості опитуваних у НПУ), ніж медичного коледжу (8 % і 34 % відповідно) погоджуються з тим, що підвищення

статусу російської мови може призвести до загострення міжнаціональних стосунків в Україні. Але все-таки загальна їх кількість переважає, і ми можемо припустити, що ці люди не хотіли б таких змін у країні, а разом з тим і не погодились би зі зміною статусу російської мови.

Як бачимо за результатами анкетування, більша частина (за виключенням тих, кому важко відповісти на подібне питання) юних громадян (35 % у НПУ та 60 % у НМК) цілком свідомо розуміють, що для держави важливо, щоб її мова використовувалася на гідному, високому рівні. І це дуже важливо, що вони не пасивно сприймають той ступінь, який мають, а бачать ту невтішну ситуацію, яка панує, і говорять про неї. Разом з тим маємо надію, що саме нинішнє покоління зможе досягти тих змін, коли всі відповідатимуть, що у кожному місті України вживання української мови в усіх сферах мовлення відповідає її статусу державної, і це буде правдою. Чому деяким респондентам це питання здалося важким, ми точно зазначити не можемо. Можливо, це пов'язано з тим, що ці особи або не цікавляться подібними проблемами, або не розуміють сенсу питання, або, справді, не можуть розібратися у власних думках і ставленнях.

Можна помітити, що, незважаючи на чимало інших факторів та показників, серед молоді зберігається думка, що все-таки спілкування державною мовою може бути не лише обов'язком, тягарем або чимось ганебним, а навпаки – важливим, авторитетним, приємним. Відсоток тих, хто не бачить цієї престижності (36 % у НПУ та 50 % у НМК) більший, ніж тих, хто вірить у мову (24 % і 43 % відповідно), і це є певною мірою виправданим. Якщо громадяни не бачать відповідного використання мови у своїй державі, то не можуть бути впевненими у тому, що розмовляти нею варто і престижно. І це ще раз свідчить про відсутність в Україні дієвої мовної політики.

Як бачимо, майже всі опитувані (95 % у педагогічному училищі і 81 % у медичному коледжі) впевнені, що державні службовці мають складати іспит на знання української мови, а, отже, і володіти нею на високому рівні. Скоріш за все такі результати пов'язані з певною політичною позицією молоді, яка формується на тих подіях, які вона зараз бачать навколо себе; з власним усвідомленням, що мова в країні не просто засіб спілкування або передачі інформації, а важлива складова усієї системи існування держави; з бажанням бачити на високих посадах тих, хто дійсно того заслуговує і може змінити щось на краще. Цілком логічно впливає, що декому важко нині говорити про престижність використання мови або взагалі про її належне функціонування, коли органи управління нею нехтують.

Результати відповідей на питання «Чи обов'язково громадяни України повинні добре володіти українською мовою?» після таких показників, як у попередньому, справді здивували. Ми очікували отримати майже однакові результати на обидва питання чи, принаймні, мати більше збігів у рамках однієї анкети. Проте такий вибір респондентів дещо дивує. 95 % студентів педагогічного училища твердо впевнені, що можновладці мають складати іспити, щоб підтвердити свої знання з української мови, а щодо громадян країни, то тільки 78 % зазначили, що і вони мають добре володіти мовою. Думки студентів медичного коледжу розподілилися трохи інакше – на 81 % і

83 % відповідно, але все одно чимало респондентів не вважають за потрібне знати українську мову. З чим це пов'язано, судити важко. Можливо, все-таки зі схильністю вимагати від інших більше, ніж від самих себе чи нерозумінням, що питання, а разом з тим і приховані за ними проблеми, однакові, чи, заради жарту, державних урядовців не завжди вважають громадянами країни.

Втішно, що переважна частина студентів прагне навчатися державною мовою. Як показало анкетування, 56 % опитаних у педагогічному училищі і 51 % у медичному коледжі притримуються такої думки. Це може бути пов'язано і з певною життєвою, політичною або принциповою позицією, і з небажанням переналаштовуватися на зміни в освітній системі, і просто зі звичкою, адже з самого дитячого садочка виховують українською мовою. Проте як би там не було, але у двомовному місті самі студенти, які користуються у повсякденному житті більше російською мовою, не згадали про неї у цьому питанні і надали перевагу українській.

За результатами опитування маємо, що більшість юних нікопольчан на високому рівні володіють російською мовою (28 % опитуваних у педучилищі і 36 % – у медколеджі проти 23 % і 24 % з таким рівнем знань українською мовою відповідно). А українську мову більше знають на середньому рівні – 69 % у НПУ і 76 % у НМК. До речі, дещо дивним виявився факт, що студенти медичного коледжу краще оцінюють свої знання з державної мови, ніж студентки педагогічного училища, які, навпаки, мусять мати кращі знання, адже переважна кількість з них отримує освіту за спеціальністю «Початкова освіта» з кваліфікацією «Вчитель з початкової освіти».

Щодо переважного використання російської мови у родинному спілкуванні можемо припустити, що це пояснюється силою традиції виховання та навчання батьків за часів Радянського Союзу. Функціонування у побуті двох мов – української та російської – обґрунтовується привнесенням вже молодшим поколінням до російськомовної родини мови навчання – української. З цього і випливає синтез двох мов, зумовлений збігом двох поколінь з різними мовами освіти і виховання.

В результаті аналізу анкет можемо зробити висновок, що, незважаючи на приналежність Нікополя до Східної України, де переважає російська мова в багатьох сферах життя міста, більша частина молоді, за якою стоїть майбутнє країни, поважає українську мову, вважає її рідною та престижною, так чи інакше намагається використовувати її у своєму житті при перегляді вітчизняних кінофільмів або при прослуховуванні музики сучасних українських виконавців, обирає її мовою навчання, прагне краще нею володіти тощо. І при поки що панівному білінгвізмі Нікополь має чимало шансів згодом стати українськомовним містом за умови введення дієвої мовної політики не тільки у місті, а і по всій Україні, на що ми маємо великі сподівання.

Література

1. *Беликов В. И.* Социолінгвістика : Учебник для вузов / В. И. Беликов, Л. П. Крысин. – М: Рос. гос. гуманит. ун-т, 2001. – 439 с.
2. *Жуковський М. П.* Нікополь / М. П. Жуковський. – Нікополь : НВ МФД, 2006. – 43 с.

3. Конституція України. – К. : Просвіта, 1996. – 80 с.
4. Масенко Л. Нариси з соціолінгвістики : навч. посіб. / Л. Масенко. – К. : Академія, 2010. – 243 с.
5. Мовна ситуація в Україні : тенденції громадської думки у 2005-2006 рр. та пропозиції щодо державної мовної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті : http://old.niss.gov.ua/Monitor/Monitor_4/03.htm
6. Петровець О. «Закон Ківалова-Колісніченка» скасовано. Що далі? [Електронний ресурс] / О. Петровець. – Режим доступу до статті : <https://www.pravda.com.ua/columns/2018/03/7/7173902/>
7. Радчук В. Мова як чинник консолідації сучасного українського суспільства у націю [Електронний ресурс] / В. Радчук. – Режим доступу до статті : <http://ukrlit.vn.ua/lib/radchuk/1.html>
8. Рішення Конституційного Суду України № 2-п/2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті : http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/2-p_2018.pdf
9. Соціолінгвістика : навч. посіб. / Л. Антошкіна, Г. Красовська, П. Сигеда, О. Сухомлинов. – Донецьк : Юго-Восток ЛТД, 2007. – 360 с.
10. Тараненко О. О. Мовна ситуація та мовна політика в сучасній Україні / О. О. Тараненко // Мовознавство. – 2003. – №2-3. – С.30 – 55.
11. Ткаченко О. Б. Українська мова : сьогодення й історична перспектива : монографія / О. Б. Ткаченко / наук. ред. Г. П. Півторак. – К. : Наук. думка, 2014. – 512 с.
12. Швейцер А. Д. Современная социолингвистика : Теория, проблемы, методы : учеб.пособ. / А. Д. Швейцер. – [2-е изд.]. – М. : Либроком, 2009. – 176 с.

References

1. Belikov, V. I. and Krysin L. P. (2001), *Sociolinguistics: A textbook for Universities* [*Socjolyngvystyka : Uchebnyk dlja vuzov*], Rossijskij gosudarstvennyj gumanitarnyj universitet, Moskva, 439 p.
2. Zhukovsky, M. P. (2006), *Nykolopol* [*Nikopol'*], NVMFD, Nikopol', 43 p.
3. *Constitution of Ukraine* (1996), [*Konstytucija Ukrai'ny*], Prosvita, Kyi'v, 80 p.
4. Masenko, L. (2010), *Essays on Sociolinguistics : Teach. manual* [*Narysy z sociolinguistyky : navch. posib.*], Akademija, Kyi'v, 243 p.
5. “*Language situation in Ukraine : trends of public opinion in 2005-2006 and proposals on the state language policy*” [*Movna sytuacija v Ukrai'ni : tendencii' gromads'koi' dumky u 2005-2006 rr. ta propozycii' shhodo derzhavnoi' movnoi' polityk*], available at : http://old.niss.gov.ua/Monitor/Monitor_4/03.htm (accessed 21 April 2018).
6. Petrovets, O. (2018), “*«The Law of Kivalov-Kolisnichenko» was abolished. What's next?*” [*«Zakon Kivalova-Kolisnichenka» skasovano. Shho dali?*], available at : <https://www.pravda.com.ua/columns/2018/03/7/7173902/> (accessed 21 April 2018).
7. Radchuk, V. “*Language as a factor in the consolidation of modern Ukrainian society in the nation*” [*Mova jak chynnyk konsolidacii' suchasnogo ukrai'ns'kogo suspil'stva u nacijuy*], available at : <http://ukrlit.vn.ua/lib/radchuk/1.html> (accessed 21 April 2018).

8. “Decision of the Constitutional Court of Ukraine No. 2-p/2018” (2018) [*Rishennja Konstytucijnogo Sudu Ukrai'ny № 2-r/2018*], available at : http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/2-p_2018.pdf (accessed 21 April 2018).

9. Antoshkina, L, Krasovskaya, G, Sigeda, P. and Sukhomlinov, O. (2007), *Sociolinguistics : Tutorial* [*Sociolingvistyka : navch. posib.*], Jugo-Vostok Ltd, Donec'k, 360 p.

10. Taranenko, O. O. (2003), “Language situation and language policy in modern Ukraine” [*Movna sytuacija ta movna polityka v suchasnij Ukrai'ni*], *Movoznavstvo Journal*, No. 2-3, pp. 30-55.

11. Tkachenko, O. B. (2014), *Ukrainian Language : Present and Historical Perspective : Monography* [*Ukrai'ns'ka mova : s'ogodennja j istorychna perspektyva : monografija*], G. P. Pivtorak (Ed.), Naukova dumka, Kyi'v, 512 p.

12. Schweitzer, A. D. (2009), *Contemporary Sociolinguistics: Theory, Problems, Methods : Tutorial* [2nd ed.] [*Sovremennaja sociolingvistika : Teorija, problemy, metody : uceb. posob.*], Librokom, Moskva, 176 p.

Е. В. Антонюк,

*Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,
кафедра украинского языка;*

Е. И. Клищевникова,

*Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,
кафедра украинского языка*

ЯЗЫКОВАЯ СИТУАЦИЯ В УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ I-II УРОВНЕЙ АККРЕДИТАЦИИ г. НИКОПОЛЯ

Статья посвящена исследованию языковой ситуации в учебных заведениях среднего специализированного образования города Никополя Днепропетровской области с целью выявления языковых предпочтений современной студенческой молодежи Востока Украины. Результаты исследования показали, что никопольские студенты в большинстве считают украинский язык родным, престижным и стремятся использовать его в повседневной жизни.

Ключевые слова: языковая ситуация, языковая политика, государственный язык, анкетирование.

O. V. Antoniuk,
*Odessa National I. I. Mechnikov University,
Department of Ukrainian Language;*

O. I. Klishchevnikova,
*Odessa National I. I. Mechnikov University,
Department of Ukrainian Language*

THE LANGUAGE SITUATION IN THE EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF I-II LEVELS OF ACCREDITATION IN NIKOPOL CITY

The article is dedicated to the study of the language situation in the educational institutions of the secondary specialized education of Nikopol city in Dnipropetrovsk region in order to identify the language preferences of the modern student youth of the East of Ukraine and to determine the tendencies of the Ukrainian language as the main way of communication in all spheres of life of the city. The research material was the questionnaire held at the Nikopol Medical College and the Nikopol Pedagogical College of Kryvyi Rih National University. The results of the research showed that the majority of students considers the Ukrainian language to be native and prestigious and aspires to use it in everyday life, one way or another tries to use it in their lives while watching native films or listening to music of modern Ukrainian singers, chooses it as a language of education, aspires to make it better in use, and so on.

Key words: language situation, language policy, official language, questionnaires.